

Asia: VN/12531/2021

LAUSUNTOPYYNTÖ VAMMAISPALVELULAINSÄÄDÄNNÖN UUDISTUKSESTA

Lausunnonantajan tausta

1. Vastaaajan taustaorganisaatio

Muu sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä tai yhteistoiminta-alue [Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymä]

Yleistä hallituksen esitysluonnoksesta

2. Ovatko esitysluonnoksen pykälät selkeitä?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

-

3. Tukevatko pykälien perustelut hyvin lain soveltajaa?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Tarkennusta tarvitaan suhteessa terveydenhuoltolakiin, varhaiskasvatuslakiin ja perusopetuslakiin.

4. Vahvistaako esitys vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuutta?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

-

5. Lisääkö esitys vammaisten henkilöiden osallisuutta yhteiskunnassa?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

-

6. Parantaako esitys vammaisen henkilön mahdollisuuksia saada yksilöllisen tarpeensa mukaisia palveluita vamman tai sairauden laadusta riippumatta?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

-

7. Mitä haluaisit ehdottomasti säilyttää esityksessä ja miksi (asiakokonaisuus, pykälä, kohta perusteluissa tms.)? Mainitse avovastauksessa (lyhyesti) enintään kolme asiaa.

-

1.

Vammaisen henkilön määritelmä.

2.

Vammaisen henkilön osallisuus ja osallisuuden tukeminen.

3.

Päätöksenteko ja palveluiden toteuttaminen.

8. Mitä haluaisit ehdottomasti poistaa tai muuttaa esityksessä ja miksi (asiakokonaisuus, pykälä, kohta perusteluissa tms.)? Mainitse avovastauksessa (lyhyesti) enintään kolme asiaa.

-

1.

Liikkumisen tuen toteuttamistavat (22§) aiheuttavat hyvinvointialueelle järjestämisen haasteita hyvinvointialueilla, jotka ovat harvaanasuttuja ja palveluntuottajia voi olla todella vähän. Liikkumisen tuki saattajan tai henkilökohtaisen avustajan tuella - kaikilla asiakkailla ei ole EU-vammaiskorttia, jolla saattaja kukee maksutta, miten kustannukset tarkoitus korvata?

2.

Vammaisen lapsen asuminen kodin ulkopuolella, suhde sosiaalihuoltolain mukaiseen laitosasumiseen tulee tarkentaa. Rajoitustoimenpiteitä ei voi käyttää em. asumisessa tai yksiköissä, jos lapsi/nuori ei ole kehitysvammainen. Tuleeko muutoksia tulevan IMO-lain kautta?

3.

Henkilökohtainen apu:

-itsehoitotoimenpiteet: kuka määrittää mitkä ja miten(kirjataanko terveydenhuoltosuunnitelmaan), tarvikkeet, valvonta. Iso riski kun toimenpiteen suorittaa kouluttamaton henkilö, erityisesti kun ei ymmärretä riskipisteitä. Voiko asiakasta itseään velvoittaa, että jos asiakas menehtyy virheen seurauksena, esim. ALS

-Sijaisjärjestelyjen kirjaaminen päätöksiin. Miten sitoo järjestäjää ja kykenee vastaamaan akuutteihin tarpeisiin? Jos kaikkiin kirjataan esim. oma toiminta, miten velvoittava, jos ei valmiina ylimääräistä reserviä?

-Hengityshalvauspotilaat: onko työnantajamalli ainoa tapa, miten muut järjestämistavat ja miten toiminta näissä koordinoidaan/osaamisen turvaaminen (vrt.kustannukset?). Onko kaikilla asiakkailla kykyä koordinoida kokonaisuutta? Asiakas voi halutessaan siirtyä jo 1.1.2023 vaikka siirtymävaihe ad. 1.1.2026.

-Omainen avustajana: kriteerien väljentäminen ei asiakkaan etu kaikissa tilanteissa, omaisen rooli avustajana tulee pitää edelleen vain erityisen painavasta syystä perusteltuna. Väljentäminen voi uhata asiakkaan itsemääräämisoikeuden toteutumista, joka laissa erityisenä tavoitteena vaikeavammaisten kohdalla mainittu. Ensisijainen palvelu tulisi olla omaishoidontuki, joka tulee määrittää lakiin eikä voi olla molempia.

-Terveystenhuoltovastuun siirtäminen hengityshalvauspotilaiden osalta (vaikkakin perusteissa on, että ohjaus ja vastuu säilyy terveydenhuollossa?) vrt. vammaispalvelulaki on kuitenkin sosiaalihuollon erityislaki?: Henkilökohtaisen avun perusteissa sivu 203 todetaan, että lakisääteisiin työnantajavelvoitteisiin kuuluisi myös potilasvakuutuksen ottaminen henkilökohtaiselle avustajalle, kun palkataan terveydenhuollon ammattilainen. Mikä on terveydenhuollon vastuu vrt. palveluvastuu, johon sisältyy terveydenhuoltoa? Jos terveydenhuoltoa ei kirjata mihinkään, miten todennetaan?

9. Ottaako esitys riittävästi huomioon vammaisten lasten tarpeet?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

-

10. Voidaanko esityksen mukaisilla palveluilla vastata kattavasti hengityshalvauspotilaiden palvelutarpeisiin?

Ei pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Onko henkilökohtaisen avun kohdalla työnantaja-malli ainut tapa? Em. malli on mainittu vain lain perusteissa. Mistä työnantajamallissa asiakas saa sijaisen, jos avustaja tai kaksi sairastuu äkillisesti:

Soveltamisala

11. Onko lain soveltamisala tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

-

Palvelut

12. Ottavatko valmennusta, henkilökohtaista apua ja erityistä tukea koskevat säännökset kokonaisuutena arvioiden riittävästi huomioon eri tavoin vammaisten henkilöiden tarpeet?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

-

13. Onko valmennusta koskevien pykälien (7-8 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Ei pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Lasten kohdalla valmennukset rajaus selkeytettävä suhteessa varhaiskasvatukseen. Peruteluisissa on, että hyvinvointialueen tulee järjestää esim. valmennusta varhaiskasvatuksessa, mutta jatkossa hyvinvointialueilla ei ole varhaiskasvatusta eikä sitä voi kunnista ostaa. Lakia tulisi täsmentää niin, että kaikki lapset ovat yhdenvertaisia suhteessa varhaiskasvatukseen ja mikäli hyvinvointialueella todetaan erityisen tuen tarpeessa oleva lapsi, niin hyvinvointialueen päätös tulisi velvoittaa kuntaa järejstämään palvelua.

14. Esityksessä ns. kuntouttavan varhaiskasvatuksen järjestäminen vammaispalvelulain mukaisena valmennuksena edellyttää palvelun maksuttomuudesta säättämistä varhaiskasvatuksen asiakasmaksulaissa ja kuntien menettämän asiakasmaksutulon korvaamista kunnille vuosittain osana tähän esitykseen käytettävissä olevaa valtionosuutta.

Onko varhaiskasvatuksen järjestäminen vammaispalveluna tarkoituksenmukaista?

-

Perustele tarvittaessa kantasi

Ks. edellä. Kunta ei voi tuottaa palvelua hyvinvointialueelle eikä vammaispalvelussa ole pedagogista osaamista eikä sitä voi lähteä edellyttämään.

15. Onko henkilökohtaista apua koskevien pykälien (9-11 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

-

Perustele tarvittaessa kantasi

Henkilökohtainen apu muutoin pääosin, mutta huomiotava seuraavaa:

-itsehoitotoimenpiteet: kuka määrittää mitkä ja miten(kirjataanko terveydenhuoltosuunnitelmaan), tarvikkeet, valvonta. Iso riski kun toimenpiteen suorittaa kouluttamaton henkilö, erityisesti kun ei ymmärretä riskipisteitä. Voiko asiakasta itseään velvoittaa, että jos asiakas menehtyy virheen seurauksena, esim. ALS

-Sijaisjärjestelyjen kirjaaminen päätöksiin. Miten sitoo järjestäjää ja kykenee vastaamaan akuutteihin tarpeisiin? Jos kaikkiin kirjataan esim. oma toiminta, miten velvoittava, jos ei valmiina ylimääräistä reserviä?

-Hengityshalvauspotilaat: onko työnantajamalli ainoa tapa, miten muut järjestämistavat ja miten toiminta näissä koordinoidaan/osaamisen turvaaminen (vrt. myös kustannukset)? Onko kaikilla asiakkailla kykyä koordinoida kokonaisuutta? Asiakas voi halutessaan siirtyä jo 1.1.2023 vaikka siirtymävaihe ad. 1.1.2026.

-Omainen avustajana: kriteerien väljentäminen ei asiakkaan etu kaikissa tilanteissa, omaisen rooli avustajana tulee pitää edelleen vain erityisen painavasta syystä perusteltuna. Väljentäminen voi uhata asiakkaan itsemääräämisoikeuden toteutumista, joka laissa erityisenä tavoitteena vaikeavammaisten kohdalla mainittu. Ensisijainen palvelu tulisi olla omaishoidontuki, joka tulee määrittää lakiin eikä voi olla molempia.

-Terveystuettavuuteen siirtäminen hengityshalvauspotilaiden osalta (vaikkakin perusteissa on, että ohjaus ja vastuu säilyy terveydenhuollossa?)vrt. vammaispalvelulaki on kuitenkin sosiaalihuollon erityislaki?: Henkilökohtaisen avun perusteissa sivu 203 todetaan, että lakisääteisiin työnantajavelvoitteisiin kuuluisi myös potilasvakuutuksen ottaminen henkilökohtaiselle avustajalle, kun palkataan terveydenhuollon ammattilainen. Mikä on terveydenhuollon vastuu vrt. palveluvastuu, johon sisältyy terveydenhuoltoa? Kuitenkin vammaisen henkilön asumisen tuen osalta sanotaan perusteluissa, että vastuu terveydenhuollon sisällöstä ja sen toteuttamisesta on aina terveydenhuollolla (s. 212).

16. Onko erityistä tukea koskevien pykälien (12-13 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

-

17. Onko erityisestä osallisuuden tuesta tarpeellista säätää palveluna (12 § 2 mom. 1 kohta)?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

-

18. Onko tuetusta päätöksenteosta tarpeellista säätää palveluna (12 § 2 mom. 2 kohta)?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

-

19. Onko vaativasta moniammatillisesta tuesta tarpeellista säätää palveluna (12 § 2 mom. 3 kohta)?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

-

20. Onko asumisen tuen pykäläkokonaisuus (14-17 §) tarpeenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Etukäteisarviointia tulee säätää tarkemmin, koska voi aiheuttaa ristiriitatilanteita välttämättömistä asunnon muutostarpeista.

21. Onko säännös vammaisten lapsen asumisesta kodin ulkopuolella tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

Vammaisen lapsen asuminen kodin ulkopuolella, suhde sosiaalihuoltolain mukaiseen laitosasumiseen tulee tarkentaa. Rajoitustoimenpiteitä ei voi käyttää em. asumisessa tai yksiköissä, jos lapsi/nuori ei ole kehitysvammainen. Tuleeko muutoksia tulevan IMO-lain kautta?

22. Onko lyhytaikaista huolenpitoa koskeva pykälä (18 §) sisällöltään tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Vanhemman tavanomaisen huoltovastuu ja suhde ensisijaisiin palveluihin kuten omaishoidontukeen ja kuntien järjestämään perusopetuslain aamu- ja iltapäivähoitoon, omaishoidontukeen, koulujen tavanominen lasten ja nuorten loma-ajan toimintaan, jota kunnat järjestävät muutoinkin lapsille ja nuorille - yhdenvertaisuus.

23. Onko päivätoiminnasta (19 §) tarkoituksenmukaista säätää vammaispalvelulaissa?

-

Perustele tarvittaessa kantasi

-

24. Onko tarkoituksenmukaista, että työtoiminnasta ja työllistymistä tukevasta toiminnasta ei säädetä vammaispalveluissa, jos niistä säädetään sosiaalihuolto- tai muussa laissa?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

-

25. Onko liikkumisen tuen toteuttamistapoja tarpeellista monipuolistaa 22 §:ssä ehdotetulla tavalla?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Vrt- edellä saattajan tai henkilökohtaisen avustajan liikkuminen mukana. Harvaanasutuilla alueilla tulisi tehdä edelleen yhteistyötä kuntien kanssa esteettömän julkisen liikenteen edistämiseksi ja tukemiseksi sekä jatkossa Kela-kyytien osalta samoin.

Laskutuksen siirtäminen hyvinvointialueen hoidettavaksi tarkoittaa sitä, että asiakkaiden kuljetuspalvelujen asiakasmaksuja kerrytettäisiin kerralla laskutettavaksi (vähintään kuukauden ajalta) ja laskutettaisiin jälkikäteen. Maksujen kerryttämistä suurempiin eriin ja jälkikäteistä laskuttamista ei nähdä asiakaslähtöisenä. Ennakoimme jälkikäteisen laskutuksen aiheuttavan osalle kuljetuspalvelujen asiakkaista maksuvaikeuksia. Kuljetuspalvelun omavastuu kuukauden ajalta voi olla jopa useita satoja euroja. Muutos ei ole ollut asiakaslähtöinen eikä yhdenvertainen ja tämä tulee tarkastellaan uudelleen asiakasmaksujen kohdalla. Muutos aiheuttaa eriarvoisuutta varsinkin haja-asutusalueella asuville.

26. Mikä on näkemyksenne liikkumisen tuen määrää (23 §) ja laajuutta (24 §) koskevista säännöksistä?

Määrä ja laajuus ovat hyvin määriteltä lakiesityksessä.

27. Onko taloudellista tukea koskeva pykälä (25 §) tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

-

28. Vammaispalvelulaki käsitellään eduskunnassa syksyllä 2022. Tavoitteena on lain voimaantulo 1.1.2023. Siirtymäsäännöksillä on tarkoitus antaa hyvinvointialueille aikaa lain toimeenpanoon. Alkuvaiheessa päätösten muuttaminen uuden lain mukaisiksi vaatii paljon taloudellisia- ja henkilöstövoimavaroja. Tämän vuoksi uudet erityistä osallisuuden tukea ja tuettua päätöksentekoa koskevat säännökset tulevat voimaan vasta 1.1.2025.

Helpottavatko voimaantulo- ja siirtymäsäännökset (33 ja 34 §) lain toimeenpanoa?

Eivät

Perustele tarvittaessa kantasi

Siirtymäsäännökset koskevat pientä osaa lakimuutoksesta. Lain vahvistaminen syksyllä 2022 ja sen voimaan tuleminen vuoden 2023 alusta aiheuttaa todella kiireellisen valmistelun ja mm. kirjaamisen ja päätöksenteon haasteet sekä voinee vaikuttaa asiakkaiden asemaan. Alueilla on jo tällä hetkellä puutetta vammaispalvelujen sosiaalityöntekijöistä.

Kehitysvammalaki

29. Vastaavatko kehitysvammalain (muutettuna) voimaan jäävät itsemääräämisoikeuden vahvistamista ja perusoikeuksien rajoittamista koskevat säännökset riittävästi väliaikaiseen sääntelyn tarpeeseen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

-

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista

30. Ovatko sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettuun lakiin ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

-

31. Onko ehdotus vammaisen lapsen kodin ulkopuolisesta asumisesta perittävästä maksusta mielestäsi onnistunut?

Kyllä

Mikäli vastasit EI, miten säätäisit maksun perusteista?

-

Esityksen vaikutukset

32. Antavatko esityksen arvioidut ihmisvaikutukset (vammaiset lapset ja aikuiset, iäkkäät henkilöt) oikean kuvan uudistuksen vaikutuksista?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

-

33. Onko arvio esityksen kustannus- ja henkilövaikutuksista mielestänne realistinen?

Ei pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

-

34. Muut vapaamuotoiset huomiot esityksestä.

-

Korhonen Leena
Siun sote - Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymä